

РТАЊ - ОДМОР И ЗДРАВЉЕ ДУХА И ТЕЛА

Планина Ртањ се монументално а мирно издиже из Црноречке долине и завршава правилном пирамидом на висини од 1.566 метара. Налази се у источној Србији наомак [Бољевца](#) око 200 [км](#) југоисточно од [Београда](#). Припада Карпатским планинама, а највиши врх Шиљак представља природни феномен крашког рељефа. Ртањ је у подножју углавном састављен од пешчара и стена, а у вишим деловима од кречњака. Са јужне стране падови су благи и према подножју се простире висораван која се лагано спушта ка [Сокобањи](#). На северној страни Ртањ је изразито одсечен са оштрим гребеном при врху. На источном крају гребена уздиже се главни врх Шиљак. Северна страна планине прекривена је шумама и пашњацима, обрасла аутохтоним биљним врстама и обилује изворима питке воде. У овом делу се налази и ловиште које се простире на 6.368 ha. Најчешћа ловна дивљач су срне и дивље свиње. Планина се нагло диже из равнице и завршава скоро правилном купом па многи верују да је и Ртањ пирамида слична онима у суседној [Босни](#).

Једну од најлепших планина у Србији одликују повољни микроклиматски услови који изузетно утичу на здравље људи. Богатство природе – самоникла јелова шума на северним обронцима, разноврсност биљног и животињског света, многобројни природни извори – подстичу развој еколошког туризма. Сва вода отиче кроз кречњак, понире, а онда, у нижим деловима избија у јаким врелима по ивици планине. У подножју се налазе леденице из којих је могуће извадити лед који се формира услед непрекидне промаје која обара температуру у леденици. Данас се, на овом простору може разликовати око 100 врста дрвећа и шибља. Од листопадног дрвећа овде се може наћи: јасика, планински брест, дафина, триловина, софора, бели граб...Од четинара ту је: бодљикава смрча, дугоигличава јела, тиса, ариш..., или жбуње, као што је вишелисни глог, калина и драча.

Због своје лепоте, нетакнуте природе и ретких биљних врста Ртањ је заштићен од стране Завода за заштиту природе.

Ртањ је пре свега омиљено туристичко место за планинаре аматере. Љубитељи природе, авантуристи и планинари не пропуштају прилику да изађу на врх Ртања, са

кога се кад је ведро време види Дунав, Авала, Копаоник, Стара планина, Видин са делом Бугарске. Зато се каже да је успон на Ртањ, излазак на кров Србије. Од почетка априла па до краја октобра пењање до врха Шиљак организују не само планинска удружења већ и обично грађанство. У зимским месецима због оштрих климатских услова врх посећују само озбиљнији планинари. Поред прелепих предела и одличног видиковца на врху у близини се налази и [Сокобања](#), једна од најзначајнијих бањских центара у Србији.

Туристичко насеље Ртањ (надморска висина 640 метара) у окружењу је листопадне и четинарске шуме. На подручју од око 40 хектара простире се парк шума, коју је, у времену између два светска рата, зналачки пошумила породица аустријског Јеврејина Јулиуса Минха, власника некадашњег рудника „Ртањ“. Парк је опремљен пратећим објектима и уређеним стазама. Насеље се снабдева чистом планинском водом. Читавим подручјем еколошке општине Бољевац, доминира горостасна пирамида Ртањ (1.565м.).

У подножју Ртња налазе се остаци хришћанских старина: Црква Светог Николе манастира Лапушња, манастир Крепичевац и манастир Лозица. Ове три светиње представљају праве споменике историје и сведоче да је некад овде цветао духовни живот. Црква Светог Николе и манастир Крепичевац подигнути су пре више од пет стотина година, а Лозица се први пут помиње 1455.године.

Ртањски чај - *Saturea montana*

Ртањ је чувен и по ендемском биљу које расте само на овој планини и које је законом заштићено. Најпознатији је свакако ртањски чај (Сатуреа монтана) који има многобројна лековита својства. Распрострањен је на југоисточним падинама планине. Све донедавно су сваке године 7. јула у оквиру манифестације „Св Јован Биљобер“ организоване бербе ртањског чаја, али је због забрињавајуће проређености браће сада забрањено.

Надалеко је познат по својим лековитим својствима. Користи се за ублажавање упала органа за дисање, варење и мокраћних канала, као и за лечење спољних упала коже и слузокоже. Изузетно је погодно средство за децу и одрасле, као заштита од прехладе, кашља, промуклости и бронхитиса. Код редовног узимања, чај јача отпорност слузокоже и превентивно делује код обољења дисајних органа, нарочито код сметњи изазаваних магловитим и влажним временом. Препоручује се за лечење деце и старијих особа. По многима, то је до сада најефикаснији лек за посусталу потенцију.

Ртањ – планина за одмор и душу

Уколико сте љубитељ природе, свежег ваздуха и здраве хране, обавезно посетите Ртањ. Овај велелепни горостас, налази се на пола пута између Параћина и Зајечара. На самом врху планине налазе се остаци капеле коју је госпођа Грета Минх, некадашња власница рудника „Ртањ“, саградила у знак сећања на свог супруга Јулиуса Минха. Наиме, пордица Минх је из Моравске у Србију дошла у другој половини 19. века. Најпре је 1870. године у Параћину основала прву фабрику текстилне производње, да би затим формирала фирму под називом „Браћа Минх“. Јулиус Минх је успео да убеди оца, Самуила Минха, да вишак профита уложи у отварање рудника у Србији. Концесију за истраживање и експлоатацију угља на Ртњу, Минхови су добили 1902. године. Исте године су отворили рудник „Ртањ“. Угаљ је из рудника „Ртањ“ до Параћина транспортован воловским колима, све до 1912. године, када је изграђена државна пруга уског колосека између Параћина и Зајечара.

Интересантан је податак, да је 1908. године у руднику радило 150 радника. На жалост, Први светски рат је натерао породицу Минх да оде из Србије и практично, прекине експлоатацију угља у руднику „Ртањ“. За време рата, Немци су три године експлоатисали рудник. Приликом повлачења, из Србије, уништили су машине, као и сам угљенокоп.

Након ослобођења Србије, Минхови су се вратили на Ртањ. Пред њима је био нимало лак задатак. Морали су да уложе много труда и средстава како би оспособили рудник за поновни рад. Ртањски угаљ био је на далеко познат и веома тражен. Разлог за велику потражњу био је сасвим једноставан. Угаљ је био првокласан и имао је топлотни ефекат 7.000 калорија. Због тога је био тражен у Румунији, Бугарској, Словенији...

Самуило Минх је умро у 1919. године, у једном бечком санаторијуму. Његов најстарији син Јулиус је преузео управљање рудником, заједно са браћом Адолфом и Александром. Управљање рудником је изискивало много рада и велики број непреспаваних ноћи. Јулиус је путовао свуда по свету. Једном приликом боравећи у Словенији, ради лечења, упознао је болничарку Грету, јеврејку аустријског порекла, којом се убрзо и оженио.

Greta Minh

Julius Minh

Власници рудника „Ртањ“

Грета и Јулиус нису имали своје деце али су зато водили рачуна о својим радницама и њиховој деци. Да је то било тако, говори нам и податак, да је заслугом госпође Грете, 1922. године отворена прва приватна школа у овом крају. Далеке 1929. године, насеље Ртањ је имало 2.000 становника. Те исте године, приватну школу Минхових, похађао је 61 ученик. Приликом прославе Светог Саве, преко 200 ученика и предшколаца је добило богате поклоне од госпође Минх. Добре ђаке, Минхови су стипендирали, као и напредне шегрте, током даљег усавршавања широм Србије.

Водили су рачуна о свом руднику. Доводили су стручњаке са свих страна, рударске инжењере и раднике. Тако је забележено да је 1922. године радило 423, а 1923. године чак 500 радника и 15 чиновника и надзорника. Минхови су изградили удобне станове за своје раднике, отворили здравствену амбуланту са лекаром и болничарем, кафану, продавницу животних намирница, пекару, биоскоп са стотину места. Суботом и недељом су рудари могли да се опусте уз дувачки оркестар, који је бројао 25 свирача. Године 1936. је отворен Соколски дом. У оквиру дома саграђена је и спортска сала, једна од првих у Србији, са спортским игралиштем, које је коришћено за слетове соколског друштва.

Породица Минх је водила рачуна, не само о људима, него и о насељу Ртањ. Путујући по свету, доносили су растиње из различитих крајева. Њихов парк је био на далеко познат, и то не само по ретким биљкама, него и по интересантним објектима. И данас се многи поштоваоци Минхових, диве њиховом Розаријуму, који се поносно уздиже између две тисе. Поред Розаријума, који је највреднији и најлепши објекат у естетском погледу, постојала је и стаклена башта, са топлим лејама, у којима је произвођен расадни материјал. Својом лепотом, посебно се истицала чесма чије је постоље зидано од камена црвене боје, а горњи део од сиге. На ивици парка, била је куглана у којој су се рудари дружили и забављали у слободно време.

Богољуб Видојевић

Остаци Гретине чесме

Породица Минх је 40 година газдовала рудником „Ртањ“. То је био период напретка читавог краја.

Јулиус Минх је 1935. године извршио самоубиство у свом стану у Београду. Тада је госпођа Грета, са Јулиусовом браћом, Алфредом и Александром, преузела руковођење над рудником. Грета Минх је обожавала свог мужа и због тога је одлучила да у знак сећања на њега, сагради црквицу – капелу, на врху Ртња. Капелу је градило 1.000 радника, а освештана је 1936. године.

За време Другог светског рата, Немци су поново експлоатисали рудник. Грета је била принуђена да се повуче из насеља Ртањ и да живи у селу Илино код породица Стаменковић и Раденковић, све до своје смрти 1947. године.

Рудник „Ртањ“ је затворен јула, 1967. године

Некада рударско, а данас туристичко насеље Ртањ, стечиште је бројних туриста и заљубљеника у природу. Најчешћи посетиоци су деца предшколског и школског узраста, спортске екипе као и бројни планинари, извиђачи и берачи лековитог биља. На југоисточним падинама Ртња расте надалеко чувени ртањски чај, који је познат по својим лековитим својствима.

Легенде о планини Ртањ

Легенде о планини са чијег се врха може видети ушће Саве у Дунав, митови о скривеном благу у њеној утроби, тајне о ванземаљцима и ужареним куглама које је надлећу, приче о позитивној енергији којом зрачи али и задивљујућа лепота, величина, савршен геометријски облик и лековито биље које расте само на њеним обронцима, чине Ртањ загонетним делом природе чије тајне још увек нису откривене.

Мистериозни вео који прекрива Ртањ чини да се научници и даље споре око тога да ли је ова планина древна пирамида, дело природе или виших сила. Једно је сигурно, из равница Источне Србије нагло се диже планина која изазива дивљење. На њеним обронцима савршеног облика расте ретко лековито биље, а мноштво подземних извора, пећина и јама красе скривене делове њене унутрашњости.

Због свега тога Ртањ представља феномен који из године у годину привлачи све већи број туриста, научника, авантуриста и планинара. Свако ко је бар једном посетио ову планину тврди да је осетио необјашњиву енергију, да ваздух другачије мирише а да природа која је окружује изгледа потпуно нестварно. Неки тврде да су се уз помоћ чувеног ртањског чаја излечили, а други да су овде нашли мир.

Осетите магију Ртња

Да бисте успели да осетите магију коју је природа несебично дала овој планини, најбоље је да прошетате њеним стазама, да се попнете на највиши врх Шиљак и уживате у невероватном погледу који ће вам се указати. У зависности од тога у колико сте доброј кондицији, време за успон и спуст варира. На планини постоје места за камповање и одмор, на којима увек можете стати да предахнете.

Авантура која прати шетњу и обилазак Ртња је ипак непроценљива. Смењивање густих шума и каменитих предела, равних и неравних површина и изобиље лековитог биља, оно је што можете искусити ако одлучите да упознате ову планину. Поглед који се пружа километрима унаоколо и чист ваздух, као награда вас очекују на врху.

Као симбол планине, на врху Шиљак (1565м) налази се још један куриозитет који туристи радо посећују. У питању су рушевине некадашње цркве – капеле Светог Ђорђа. Ова црква је поред тога што се налази на највишем врху Ртња, занимљива јер ју је 1935. године уз помоћ 1.000 радника у част мужа, изградила жена власника рудника „Ртањ“ након његове смрти. Данас се на њеном месту налазе рушевине, јер су је трагачи за златом у више наврата рушили уз помоћ динамита.

Поред некадашње цркве – капеле, још једна од незаобилазних туристичких атракција Ртња је јама Леденица која се налази на југоисточној страни највишег врха ове планине. Прекривена глином и каменим блоковима, педесет метара дугачка, она уједно представља једину леденицу у кршу Источне Србије у којој су забележене ниске

температуре ваздуха. Јединствен је доживљај доћи до простране дворане ове јаме и прошетати њеним необичним тлом.

Легенде или истина?

Чак и они који не верују у приче о ванземаљцима, ужареним лоптама и енергетским пољима, не могу а да се не запитају да ли су приче које прате планину готово савршеног геометријског облика истините. Неки од података до којих су научници дошли јесу да Ртањ емитује енергије које су веома корисне за људско здравље.

Такође, посебним инструментом за регистрацију биоенергетских и електромагнетних зрачења дошло се до снимака који показују да Шиљак, највиши врх планине Ртањ углавном упија енергију, а место Светилиште у подножју планине, углавном зрачи. Интересантно је и то да је на појединим местима на планини измерено далеко веће зрачење него у урбаним срединама.

Приче о необичним летелицама које круже око Ртња, ужареним лоптама, ванземаљцима и гласовима на непознатим језицима за које појединци тврде да су чули, још увек су непроверене. Оно што је до сада утврђено јесте да Ртањ има нагиб страна идентичан оном на пирамиди посвећеној Месецу у Мексику, као и углове који се поклапају са онима на Кеопсовој пирамиди. Случајност или?

Ртањ је изузетно популаран међу планинарима аматерима, који планину најчешће посећују од почетка априла до краја октобра када се организују успони до Шиљка. У зимским месецима због оштрих климатских услова врх посећују само добро припремљени планинари. На северној страни планине која је прекривена шумама налази се ловиште које се простире на 6.368 ха, а најчешћа ловна дивљач су срна и дивље свиње.